

Detaljregulering for E6 Ulsberg – Vindåsliene Konsekvensutredning- kulturarv

---

Fagrapport kulturarv

05.03 | **19**

DETALJREGULERING FOR E6 ULSBERG – VINDÅSLIENE
KONSEKVENsutREDNING - KULTURARV

PLANID Rennebu kommune 5022_2017006
PLANID Midtre Gauldal kommune 5027_2018001

Oppdragsnr:	11927300
Oppdragsnavn:	Detaljregulering for E6 Ulsberg - Vindåsliene
Dokument nr.:	Konsekvensutredning kulturarv
Filnavn	E6 Ulsberg – Vindåsliene – KU kulturarv

Revisjonsoversikt

Revisjon	Dato	Revisjon gjelder	Utarbeidet av	Kontrollert av	Godkjent av
01	05.03.19	1. gangs behandling. Planendring. Tilbakemeldinger Nye Veier	NOENBI	NOREKK	NOJAOV
00	19.12.18		NOANBI	NOREKK	NOJAOV

Forord

Nye Veier AS har startet arbeid med detaljregulering av ny E6 i Rennebu kommune og Midtre Gauldal kommune i Trøndelag fylke. Planområdet strekker seg fra krysset E6 og riksveg 3 ved Ulsberg i Rennebu kommune til Vindåsliene ved Fossemsbrua sør for Soknedal i Midtre Gauldal kommune.

Reguleringsplanen skal danne grunnlaget for bygging av ny 4-felts E6 på strekningen. Planforslaget skal sammenfalle med ny E6 nordover i Midtre Gauldal kommune som er under bygging.

Nye Veier AS er tiltakshaver og konsulentfirmaet Sweco Norge AS er engasjert for å utarbeide planforslaget og konsekvensutredningen. Det utarbeides en felles reguleringsplan for Rennebu kommune og Midtre Gauldal kommune, men politisk behandling av planforslaget utføres i de respektive kommunene uavhengig av hverandre.

Sammendrag

Planområdet følger dalføret med elva Orkla, før elva fortsetter vestover ved Berkåk. Planområdet fortsetter nordover på østsiden av dalføret med elva Ila. Disse dalførene er noen av de viktigste dalførene for ferdsel mellom Trøndelag og Sør-Norge og mellom innlandet og kysten. Det har vært ferdsel her i uminnelige tider, og det er registrert en rekke eldre veifar og kulturminner knyttet til utnyttelsen av naturressursene som vilt, skog og myrmalm. Blant annet går pilgrimsleden til Nidaros på motsatt side av dalføret. Mange av de registrerte fangstanleggene med dyregraver har høy alder, og er fredet.

Den store tilgangen på skog har vært vesentlig for de nærmest industrielle kullfremstillings- og tjæreproduksjonsanleggene i området. Det er ingen av disse anleggene som er automatisk fredete, eldre enn 1536. Det store antallet av miler tyder på eksport av tjære og kull. Det er ikke mange registrerte tufter i disse anleggene, noe som tyder på at det er lokalbefolkningen i området som har stått for arbeidskraften. Skogen har også vært viktig i produksjon av jern. En trenger relativt store mengder kull av god kvalitet for å oppnå høye nok temperaturer for å smelte jern fra myrmalm.

Det er ikke registrert mange spor etter eldre fast bosetning innenfor området, slik som hustuffer og gravminner, til forskjell for områder nord for det gjeldende planområdet. En mulig årsak kan være at dette området ikke har hatt den mest attraktive jordbruksjorda, eller at det har vært lang brukskontinuitet på de gårdstunene som er her i dag. Selv om gårdene ikke har de store åkrene som områdene lenger nord, har trolig de rike utmarksressursene gitt relativt gode levekår. Mange av gårdene har bevart eldre bebyggelse med større bolighus

etter den velkjente trønderlån-tradisjonen med flere sammenhengende laftede tømmerstover.

Dagens veifar som går mellom de registrerte kulturmiljøene, både tunmiljø og miljø med ikke-fredete utmarksminner er trolig av høy alder. De binder kulturlandskapet sammen. Det er samme type kulturmiljøer som er registrert langs hele planområdet og dets influensområde. Den blandede variasjonen mellom tunmiljø og de nære lokalitetene for tjærebrennings- og kullfremstillingsanlegg, samt fangstanlegg og jernvinneanlegg skaper et lappeteppesom er tolket å skape et helhetlig kulturlandskap som følger hele østsiden av dalføret.

I forbindelse med planleggingen av ny E6-trasé har fylkeskonservatoren utført arkeologisk registrering i området, og dermed oppfylt krav om registrering i henhold til Kulturminneloven § 9.

Fagutredere for kulturarv har også gjennomført befarings- og registrerte helhetlige kulturmiljø innenfor planområdet og dets influensområde. I alt ble det registrert 41 kulturmiljø av ulik alder, art, tilstand og størrelse.

Området er vurdert å være et overordnet sammenhengende kulturlandskap, men det ble valgt å dele området opp i tre delområder for å fange opp landskapsformene som danner bakkeppet til plassering, tetthet og utforming av de registrerte kulturmiljøene.

For **delområde KUL01** fra Ulsberg til Stavåa ble det registrert 15 kulturmiljø med samlet middels kulturhistorisk verdi. Tiltaket vil ha relativt stort negativ påvirkning på kulturlandskapet ved at den planlagte veitraséen blir liggende i stor grad ovenfor dagens E6, i samme områdene der det er stor tetthet av registrerte kulturmiljø, tunmiljø og kull- og tjærebrenningsanlegg i tillegg til veifarene som binder de sammen. Det er ikke mange kulturmiljø som blir fysisk berørte. Det er heller ikke mange kulturmiljø som blir særlig utsatt for nærvirkning, men tiltaket «punkterer» kulturlandskapet, og bryter eksisterende veifar/ forbindelseslinjer og danne barrierer. Dette gjør at kulturlandskapet blir mindre lesbart. Størst negative virkninger vil det ha for kulturmiljøene Jernå bru (KM4) og Skamfersætra 2 (KM14) som vil bli fjernet ved tiltaket. Det vil også påføre relativt stor skade på tunmiljøet ved Skamfersætra 1 (KM13) som vil miste store deler av innmarka.

Påvirkningen for delområdet er vurdert til forringet

Samlet konsekvens er vurdert til betydelig miljøskade på delområdet (- -).

I **delområde KUL02** er det registrert sju kulturmiljø, samlet vurdert til middels kulturhistorisk verdi. Også her vil tiltaket få negativ påvirkning på kulturlandskapet ved at den planlagte veitraséen blir liggende i stor grad ovenfor dagens E6, i de samme områdene der det er stor tetthet av registrerte kulturmiljø. Disse områdene har i liten grad blitt påvirket av moderne bebyggelse og infrastruktur. Tiltaket vil få mest negative innvirkning på miljøene Røstin/ Nylykkja (KM18) som vil bli delt i to av tiltaket, og Vassengsætra (KM22) som vil bli fjernet av tiltaket.

*Påvirkningen for delområdet er vurdert til noe forringet
Samlet konsekvens er vurdert til betydelig miljøskade på delområdet (- -).*

I **delområde KUL03** er det registrert 18 kulturmiljø, samlet vurdert til å ha stor kulturhistorisk verdi. Den foreslåtte traséen er lagt lavere i terrenget mot eksisterende infrastruktur og tettere bebygde områder enn de forrige delstrekningene. På grunn av dagens jernbane og E6 vil kulturlandskapet og de registrerte kulturmiljøene i dette delområdet ha en noe høyere tåleevne for nye tiltak enn for delstrekning KUL01 og KUL02. Størst negative påvirkning vi det få for kulturmiljøene Nyheim 2 (KM24) og Løklid (KM37), der en rekke automatisk fredete fangstgraver vil bli fjernet. De aller fleste av disse er dispenser fra lovverket, men de har ikke p.t. (06.12.18) fått endret juridisk status fra *automatisk fredet* til *fjernet* i Askeladden-databasen, og er derfor fremdeles med i fagrapporten.

*Påvirkningen for delområdet er vurdert til forringet
Samlet konsekvens er vurdert til betydelig miljøskade på delområdet (- - -).*

Tiltaket vil få størst negative konsekvenser for kulturlandskapsnivået, der tiltaket vil bryte dagens veinett og forringe lesbarheten mellom de registrerte kulturmiljøene og deres kontekst. Tiltaket vil være mest sårbart for delområdene KUL01 og KUL02, da den planlagte veitraseen her vil bli liggende i et terreng som ikke har særlig grad av moderne bebyggelse og infrastruktur. KUL03 er mer robust, men her vil det skje noe mer fysisk skade på registrerte kulturmiljø enn de øvrige delområdene.

Oppsummerer en verdi, påvirkning og konsekvens for de enkelte delområdene vil ny E6, som foreslått i planforslaget, medføre *middels negativ konsekvens* (- -) for fagtema kulturarv i utredningsområdet

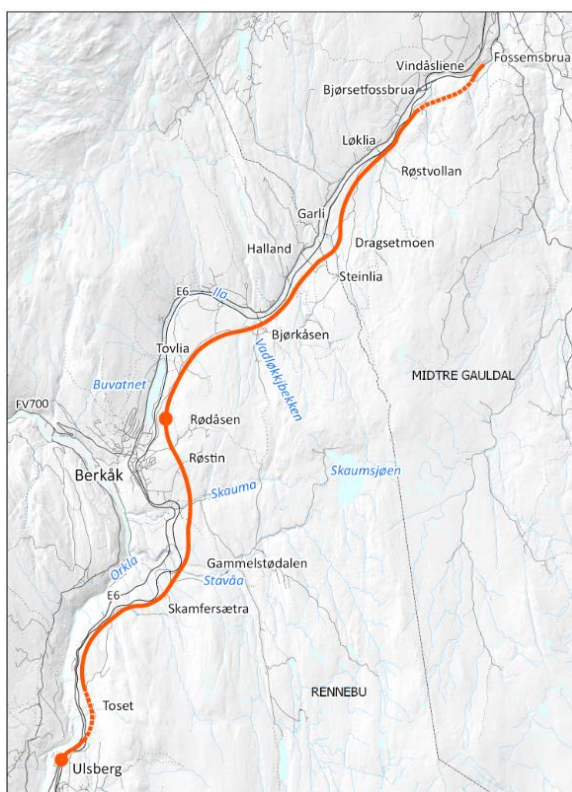
Innhold

1	Innledning	7
1.1	Beskrivelse av tiltaket	7
1.2	Planprogrammets krav.....	7
1.3	Definisjon av fagtema og avgrensning mot andre tema	8
2	Metode	8
2.1	0-alternativet	8
2.2	Influensområde	9
2.3	Metode for registreringer	9
2.4	Kriterier for vurdering av verdi	9
2.5	Kriterier for vurdering av påvirkning.....	10
2.6	Vurdering av konsekvens	11
3	Beskrivelse av overordnet situasjon.....	12
3.1	Historisk riss over utredningsområdet	12
4	Delområder, verdi – påvirkning - konsekvens	14
4.1	Delområde KUL01 Ulsberg - Stavåa	14
4.2	Delområde KUL02 Åslandskapet øst for Berkåk	18
4.3	Delområde KUL03 Huset – Garli (?).....	22
5	Samlet konsekvens	28
5.1	Avbøtende tiltak	29
6	Referanser	29
7	Vedlegg.....	29

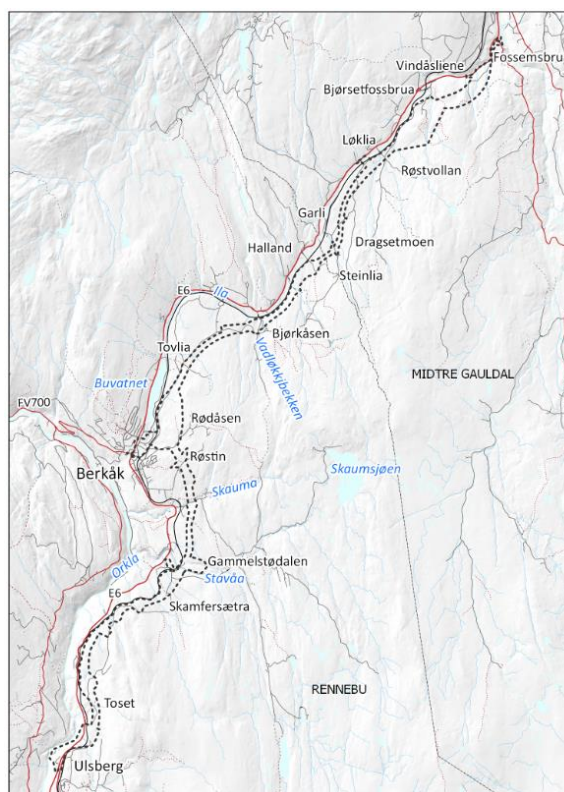
1 Innledning

1.1 Beskrivelse av tiltaket

Planarbeidet gjelder E6 på strekningen mellom Ulsberg i Rennebu kommune (i sør) og Fossemsbrua sør for Soknedal i Midtre Gauldal kommune (i nord). Planområdet ligger øst for dagens E6, og med unntak av ved Ulsberg, også øst for dagens jernbane. Se illustrasjon av veilinja i Figur 1-1 og omriss av utredningsområdet i Figur 1-2.

Figur 1-1. Illustrasjon av veilinja E6 mellom Ulsberg til Vindåsliene. Kilde: Sweco desember 2018.

Figur 1-2 Illustrasjon av planområdet (stipla linje). Kilde: Sweco desember 2018.

1.2 Planprogrammets krav

Utredningskravet i fastsatt planprogram er følgende:

«Kulturarv skal beskrives, verdisettes, omfanget av tiltaket og konsekvens skal vurderes i samsvar med V712. Forslag til forebyggende og avbøtende tiltak i anleggs- og driftsfase skal kort beskrives.

Kulturminnelovens undersøkelsesplikt (§ 9) for automatisk fredede kulturminner skal være oppfylt før 2. gangs behandling av reguleringsplanen. ulturminnemyndighetene

foretar en vurdering av potensialet for funn av automatisk fredede kulturminner innenfor planområdet og behovet for registreringsundersøkelser i form av overflatebefaringer og/ eller sjakting i forbindelse med planprosessen.

Reguleringsplanen skal redegjøre for konsekvenser for kulturarv, og det skal spesielt fokuseres på avbøtende tiltak. Vurderingen skal også omfatte anleggsperioden. Tema omhandles i planbeskrivelsen.»

1.3 Definisjon av fagtema og avgrensning mot andre tema

Fagtemaet kulturarv omfatter spor etter menneskers virksomhet gjennom historien knyttet til kulturminner, kulturmiljøer og kulturhistoriske landskap. Formålet med analysen er å få kunnskap om verdifulle områder for tema og belyse konsekvensene av de ulike utbyggingsalternativene.

Kulturarv defineres her som materielle og immaterielle spor etter menneskelig virksomhet. I denne analysen er det de materielle sporene etter menneskers virksomhet som er i fokus, Temaet omfatter følgende deltemaer:

- Kulturminner
- Kulturmiljøer
- Kulturhistoriske landskap inklusive bylandskapet

Kulturminner og kulturmiljø er definert i Lov om kulturminner (kml). Kulturminner er her definert som alle spor etter menneskelig virksomhet i vårt fysiske miljø, herunder lokaliteter det knytter seg historiske hendelser, tro eller tradisjon til. Kulturmiljø er definert som et område der kulturminner inngår som en del av en større helhet eller sammenheng. Kulturhistoriske landskap skal i denne sammenhengen forstås som større sammenhengende områder med kulturmiljøer, der den kulturhistoriske dimensjonen er framtreddende.

SEFRAK-registrerte bygg er eldre bygninger datert før 1900. Bygninger som er eldre enn 1850 er merket med rød trekant, og er underlagt § 25 i kml. Der en ønsker å endre på disse eller rive de må det søkes særskilt om dette. Bygninger fra andre halvdel av 1800-tallet er ikke underlagt automatisk vern. Disse er avmerket med gul trekant i kartgrunnlag.

2 Metode

Metoden som er benyttet bygger på Vegdirektoratets håndbok V712 (HB V712), utgave februar 2018. Målet med metoden er å kartlegge verdien i området på en tydelig og anvendbar måte. På den måten sikres det at hvert tema blir tatt hensyn til når alternative løsninger blir utredet. Verdianalysen utarbeides gjennom en prosess med først registrering og deretter verdivurdering.

2.1 0-alternativet

Nullalternativet betyr fremtidig situasjon i området hvis ikke planlagt tiltak blir realisert.

0-alternativet følger dagens E6-trasé på hele strekningen med vedtatte reguleringsplaner og gjeldende kommuneplaner. Detaljreguleringsplan for ny E6 Ulsberg – Vindåsliene vedtatt i Rennebu kommune og Midtre Gauldal kommune 2016 skal ikke realiseres og inngår derfor ikke i 0-alternativet.

2.2 Influensområde

Influensområdet settes i utgangspunktet til å være arealet som er varslet ved planoppstart, med utvidelser varslet i desember 2018 og tilstøtende arealer som kan berøres av bl.a. støy, luftforurensning og/ eller visuell påvirkning der inn- og utsyn til kulturmiljø blir påvirket.

2.3 Metode for registreringer

Kulturmiljø er registrert ved befaring juni 2018 etter registreringskategoriene for temaet slik det går fram av håndbok V712.

Tabell 2-1 Registreringskategorier for fagtema kulturarv, håndbok V712, s. 177. Statens vegvesen.

Registreringskategori	Forklaring
Kulturmiljønivå	
Gårdsmiljøer/ fiskebruk mm	Gårdsbruk, småbruk og husmannsplasser med våningshus og driftsbygninger inkludert jordbruksspor, gravminner. Fiskebruk med våningshus og driftsbygninger inkludert naust/strandlinje.
Kulturmiljøer i tettbygde områder	Bygningsmiljøer, sentrumsområder, områder ved viktige knutepunkter ol.
Teknisk-industrielle kulturmiljøer	Industrianlegg, spor av gruvedrift, fløtningsminner, marine kulturminner, vegeer, jernbane, kraftanlegg, kaianlegg, bruer, osv.
Steder det knyttes tro eller tradisjon til	Tradisjonslokaliteter, hellige fjell, offersteiner, historiske hendelser osv.
Forsvarsanlegg	Bygdeborger, festningsanlegg, borganlegg, kaserner, leirområder, skanser, krigsminner.
Kulturminner i utmark	Bosetningsspor, gravminner, kullgroper, jernvinneanlegg, fangstanlegg, bergkunst, rester av åkerbruk, seterbruk, fangstanlegg, produksjonsanlegg knyttet til jern/stein, spor etter samiske bosetninger, uthus, plasser mm ⁷⁴ .
Andre kulturmiljø	Monumentalbygg, enkeltbygninger, monumenter, parker, kirker, skoler, forsamlingshus, parkanlegg, og så videre.
Landskapsnivå	
Kulturhistoriske landskap	Verdensarvområder. Områder registrert i forbindelse med «Registrering av nasjonalt verdifulle kulturlandskap» og Utvalgte kulturlandskap i jordbruket. Riksantikvarens register over kulturhistoriske landskap av nasjonal interesse (KULA). Større sammenhengende landskap/kulturmiljø avsatt i regionale og kommunale planer. Områder der de historiske relasjonene i landskapet er framtrepende.
Infrastruktur	Historiske vegeer, jernbane, vannvegeer, slep osv. Funksjonelle sammenhenger som fløtningsminner, produksjonsanlegg, kraftlinjer osv.
Bystruktur	Historiske bystrukturer og helhetlige bygningsmiljøer (NB! registeret - Nasjonale kulturminne-interesser i by).

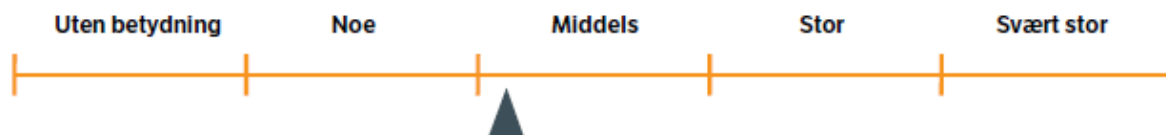
2.4 Kriterier for vurdering av verdi

Verdivurderingen blir gjort på bakgrunn av tabellen I håndboken V712 (s. 179). Verditabellen er delt inn i to nivåer, kulturmiljønivå og landskapsnivå.

Tabell 2-2 Verdikriterier for kulturarv, kulturmiljø og kulturlandskap. Håndbok V712 s. 179. Statens vegvesen.

		Ubetydelig verdi	Noe verdi	Middels verdi	Stor verdi	Svært stor verdi
Kulturmiljønivå						
Kulturhistorisk betydning	Uten betydning	er alminnelig/lokalt vanlig	har lokal/regional betydning	har stor regional/nasjonal betydning	har stor nasjonal/internasjonalt betydning	
Arkitekturhistorisk betydning		bygningstilbygg som inneholder bygninger av begrenset arkitekturhistorisk betydning	bygningstilbygg som inneholder bygninger med arkitekturhistorisk betydning	helhetlig bygningstilbygg som inneholder bygninger med stor arkitekturhistorisk betydning	helhetlig bygningstilbygg som inneholder bygninger med særlig stor arkitekturhistorisk betydning	
Betydning for kulturell eller etnisk gruppe		inneholder få elementer som kan knyttes til en kulturell/etnisk gruppe	inneholder flere elementer som er karakteristisk for en kulturell/etnisk gruppe	miljø som er karakteristisk for en kulturell/etnisk gruppe	helhetlig miljø som er karakteristisk for kulturell/etnisk gruppe og som er sjeldent/unikt	
Historisk hendelse eller personer		er svakt knyttet til en lokal historisk hendelse/ person	er knyttet til en lokal historisk hendelse/ person	er knyttet til en regional historisk hendelse/ person	er knyttet til en nasjonal historisk hendelse/ person	
Landskapsnivå						
Kulturhistoriske sammenhenger		ligger i en kontekst/sammenheng som er noe fragmentert	inngår i en kontekst/sammenheng	inngår i en helhetlig kontekst/sammenheng	inngår i en særlig helhetlig kontekst	
Kulturhistorisk landskap		delvis ødelagt	som har lokal/regional betydning	som har stor regional/nasjonal betydning	sammenheng som har meget stor nasjonal/internasjonalt betydning (er unikt)	

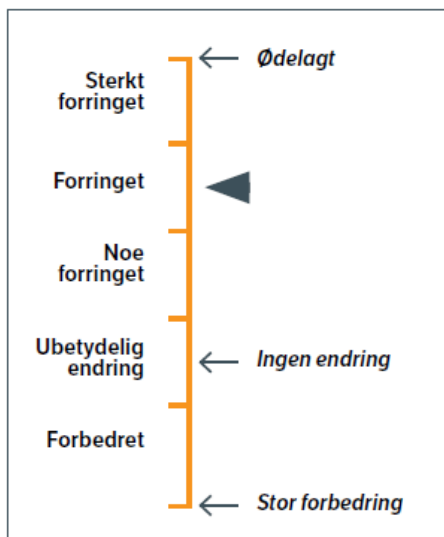
Skala for vurdering av verdi går fram av SVV håndbok V712, se **Feil! Fant ikke referanseilden..** I delkapitlene for hvert delområde vil verdien beskrives med ordene innenfor skalaen «Uten betydning ... Svært stor».

Figur 2-1 Skala for vurdering av verdi. Kilde V712.

2.5 Kriterier for vurdering av påvirkning

Påvirkning er et uttrykk for endringer som det aktuelle tiltaket vil medføre i et delområde. For kulturmiljø skal alle fysiske inngrep vurderes både i anleggs- og driftsfase, da fysiske inngrep i kulturmiljøene er irreversible/ permanente. I tillegg skal visuelle virkninger og støy i driftsfasen inngå i vurderingen. Skalaen går fra sterkt forringet til forbedret, se figur 2.2.

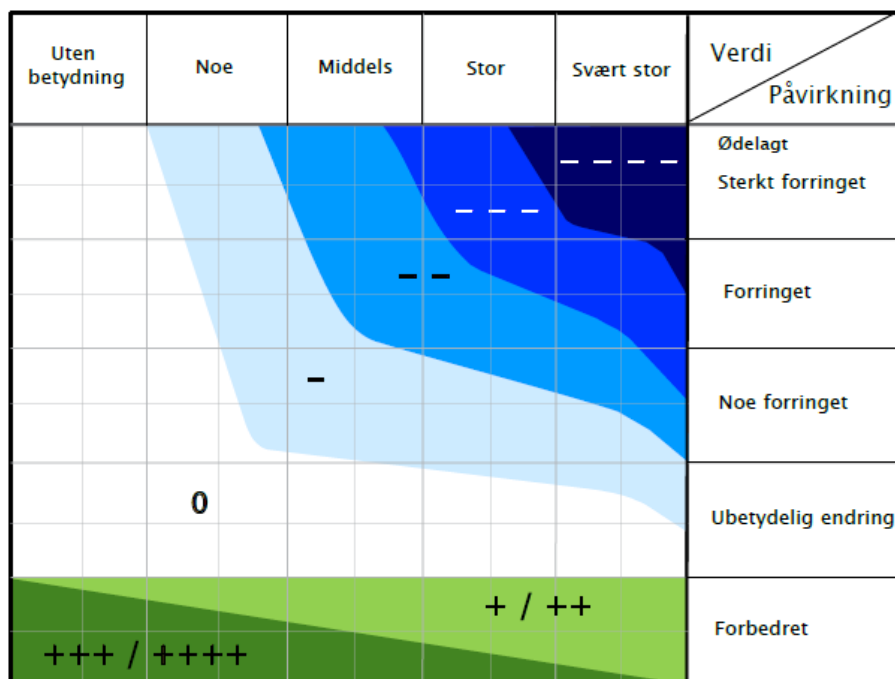

Figur 2-2 Skala for vurdering av påvirkning. Kilde V712.

2.6 Vurdering av konsekvens

Konsekvens vurderes ved å sammenholde et delområdes verdi med tiltakets påvirkning på dette delområdet. Til vurderingen benytter vi den såkalte konsekvensvifta i håndbok V712, skalaen i figur 2-3 og forklaring på konsekvensgraden går fram av figur 2-4.

I kapittel 4 samles konsekvensene for alle delområder, og i kapittel 5 gjøres en faglig vurdering av den samlede konsekvensen av tiltaket.

Figur 2-3 konsekvensvifta. Konsekvensen for et delområde kommer fram ved å sammenholde grad av verdi i X-aksen med grad av påvirkning i Y-aksen. De to skalaene er glidende. Kilde V712.

Skala	Konsekvensgrad	Forklaring
----	4 minus (----)	Den mest alvorlige miljøskaden som kan oppnås for delområdet. Gjelder kun for delområder med stor eller svært stor verdi.
---	3 minus (---)	Alvorlig miljøskade for delområdet.
--	2 minus (- -)	Betydelig miljøskade for delområdet.
-	1 minus (-)	Noe miljøskade for delområdet.
0	Ingen/ubetydelig (0)	Ubetydelig miljøskade for delområdet.
+ / ++	1 pluss (+) 2 pluss (++)	Miljøgevinst for delområdet: Noe forbedring (+), betydelig miljøforbedring (++)
+++ / ++++	3 pluss (+++) 4 pluss (++++)	Benyttes i hovedsak der delområder med ubetydelig eller noe verdi får en svært stor verdiøkning som følge av tiltaket.

Figur 2-4 Skala og veiledning for konsekvensvurdering av delområder. Kilde V712.

Avbøtende tiltak

I henhold til HB V712 er det foreslått avbøtende tiltak. Slike tiltak kan være justering av fysiske forhold, eller miljøtiltak som kan dempe tiltakets negative omfang. Det kan gjelde anleggsfasen så vel som driftsfasen.

Konsekvenser i anleggsperioden

Inngrep som utføres i anleggsperioden inngår i omfangsvurderingene dersom de gir varig endring av delmiljøene. Midlertidig påvirkning er beskrevet separat.

3 Beskrivelse av overordnet situasjon

3.1 Historisk riss over utredningsområdet

Området strekker seg fra Ulsberg i Rennebu kommune til Fossemsbrua i Midtre Gauldal kommune. Landskapet er preget av V-dalen med terrasser med gårdsbosetning, og U-dal med slakere ller med gårdsbosetning. Her er også et ås-landskap med spredt bosetning og myrområder.

Dalføret planområdet følger i sør går langs elva Orkla, før denne fortsetter vestover ved Berkåk. Elva Ila renner sørover fra Støren og ender opp i Buvatnet ved Berkåk og slås sammen med Orkla vestover i Orkdalen. Disse dalførene er noen av de viktigste dalførene for ferdsel mellom Trøndelag og Sør-Norge og mellom innlandet og kysten. Det har vært ferdsel her i uminnelige tider, og det er registrert en rekke eldre veifar og kulturminner knyttet til utnyttelsen av naturressursene som vilt, skog og myrmalm. Blant annet går pilgrimsleden til Nidaros på motsatt side av dalføret. Mange av de registrerte fangstanleggene med dyregraver har høy alder, og er fredet.

Figur 3-1 Til venstre: I dag sees dyregravene som runde nedsenkninger i terrenget (Foto: Sweco Norge AS). Til høyre: En rekonstruert dyregrav fra Dokkføy, Vestre Gausdal (Foto: Stiftelsen norsk skogmuseum).

Den store tilgangen på skog har vært vesentlig for de nærmest industrielle kullfremstillings- og tjæreproduksjonsanleggene i området. Det er ingen av disse anleggene som er automatisk fredete, eldre enn 1536.

Det store antallet av miler tyder på eksport av tjære og kull. Det er ikke mange registrerte tufter i disse anleggene, noe som tyder på at det er lokalbefolkningen i området som har stått for arbeidskraften. Skogen har også vært viktig i produksjon av jern. En trenger relativt store mengder kull av god kvalitet for å oppnå høye nok temperaturer for å smelte jern fra myrmalm.

Det er ikke registrert mange spor etter eldre fast bosetning innenfor området, slik som hustuffer og gravminner, til forskjell for områder nord for planområdet. En mulig årsak kan være at dette området ikke har hatt den mest attraktive jordbruksjorda, eller at det har vært lang brukskontinuitet på de gårdstunene som er her i dag. Selv om området ikke har de store gårdene som områdene lenger nord, har trolig de rike utmarksressursene gitt relativt gode levekår. Mange av gårdene har bevart eldre bebyggelse med større bolighus etter den velkjente trønderlån-tradisjonen med flere sammenhengende laftede tømmerstover.

Figur 3-2 Trøndelåna på Bjørkås. Foto: Sweco Norge AS.

Dagens veifar som går mellom de registrerte kulturmiljøene, både tunmiljø og miljø med ikke-fredete utmarksminner, er trolig av høy alder. De binder kulturlandskapet sammen. Det er samme type kulturmiljøer som er registrert langs hele planområdet og dets influensområde. Den blandede variasjonen mellom tunmiljø og de nære lokalitetene for tjærebrennings- og kullfremstillingsanlegg, samt fangstanlegg og jernvinneanlegg skaper et lappeteppesom er tolket å skape et helhetlig kulturlandskap som følger hele østsiden av dalføret.

Det er registrert tre delområder. Dette er gjort for å fange opp landskapsformene som danner bakteppet til plassering, tetthet og utforming av de registrerte kulturmiljøene.

4 Delområder, verdi – påvirkning - konsekvens

4.1 Delområde KUL01 Ulsberg - Stavåa

Beskrivelse

Gårdsbosetningen i sør følger elva Orkla mellom Ulsberg og der elva Stavåa slår seg sammen med hoveddalføret. Dalføret er til dels svært bratt med moreneterrasser der dagens

gårdsbosetning er. De registrerte kulturmiljøene består i hovedsak av gårdstun med bevarte eldre bygninger og tilhørende innmark. Her er også registrert nyere tids kulturmiljø som kullfremstillingsanlegg i den nære utmarken til gårdsmiljøene, i tillegg til tekniske veiminner og industriminner.

Verdivurdering

Kulturlandskapet er godt lesbart og har beholdt sin opprinnelige kontekst. Det er tydelig sammenheng mellom de registrerte kulturmiljøene, mellom tun og innmark og nær utmark.

Kulturlandskapet er vurdert til stor verdi

Delområdet har tre kulturmiljø med tunområder med stor kulturhistorisk verdi. Her er også et stort industrielt anlegg med en rekke kullfremstillings- og tjærebrenningsanlegg. Resterende kulturmiljø varierer mellom noe og middels verdi.

Det er vurdert at delområdet samlet har middels kulturhistorisk verdi.

Tabell 4-1 Oversikt over registrerte kulturmiljø innenfor delområde KUL01.

Kulturmiljø	Navn	Beskrivelse	Verdi
KM1	Rønningen	Kullfremstillingsanlegg med reismiler, ikke fredet ID 225584, 225585, 225505	Noe
KM2	Jønnåa,	Kullfremstillingsanlegg med mile i myr (ID 225526), samt rydningsrøyslokalitet (ID 225540). Ikke-fredete kulturminnelokaliteter.	Noe
KM3	Rosveen	Kullfremstillingsanlegg med reismiler ID 225515, 226419, 225535, 225532, 225529 ID 225490, 225489 tufter	Noe
KM4	Jernå bru	Veianlegg, bru ID 217583, ikke fredet Tunmiljø, ødegårdsanlegg uten stående bygninger, men intakt innmark	Middels
KM5	Vasspring/ Haugen	Tunmiljø med to tun med sammenhengende innmark Seks røde SEFRAK-registrerte bygninger	Stor
KM6	Brennan	Tunmiljø med innmark Fire røde SEFRAK-registrerte bygninger	Middels
KM7	Gjelhaugen/ Toset	Tunmiljø med tre tun med stor sammenhengende innmark Sju røde og ett gult SEFRAK-registrerte bygninger.	Stor
KM8	Nordre Tosetbakken	Tunmiljø To røde SEFRAK-registrerte bygninger i Askeladden, det ene er trolig revet.	Noe
KM9	Tjønnyra	Kullfremstillings- og tjærebrenningsanlegg med ikke-fredete kulturminnelokaliteter ID 105211 og 105212 er reismiler ID 105213 tjæremile	Noe
KM10	Skjefmyråsen	Tjærebrennings- og kullfremstillingsanlegg med ikke-fredete kulturminnelokaliteter	Middels

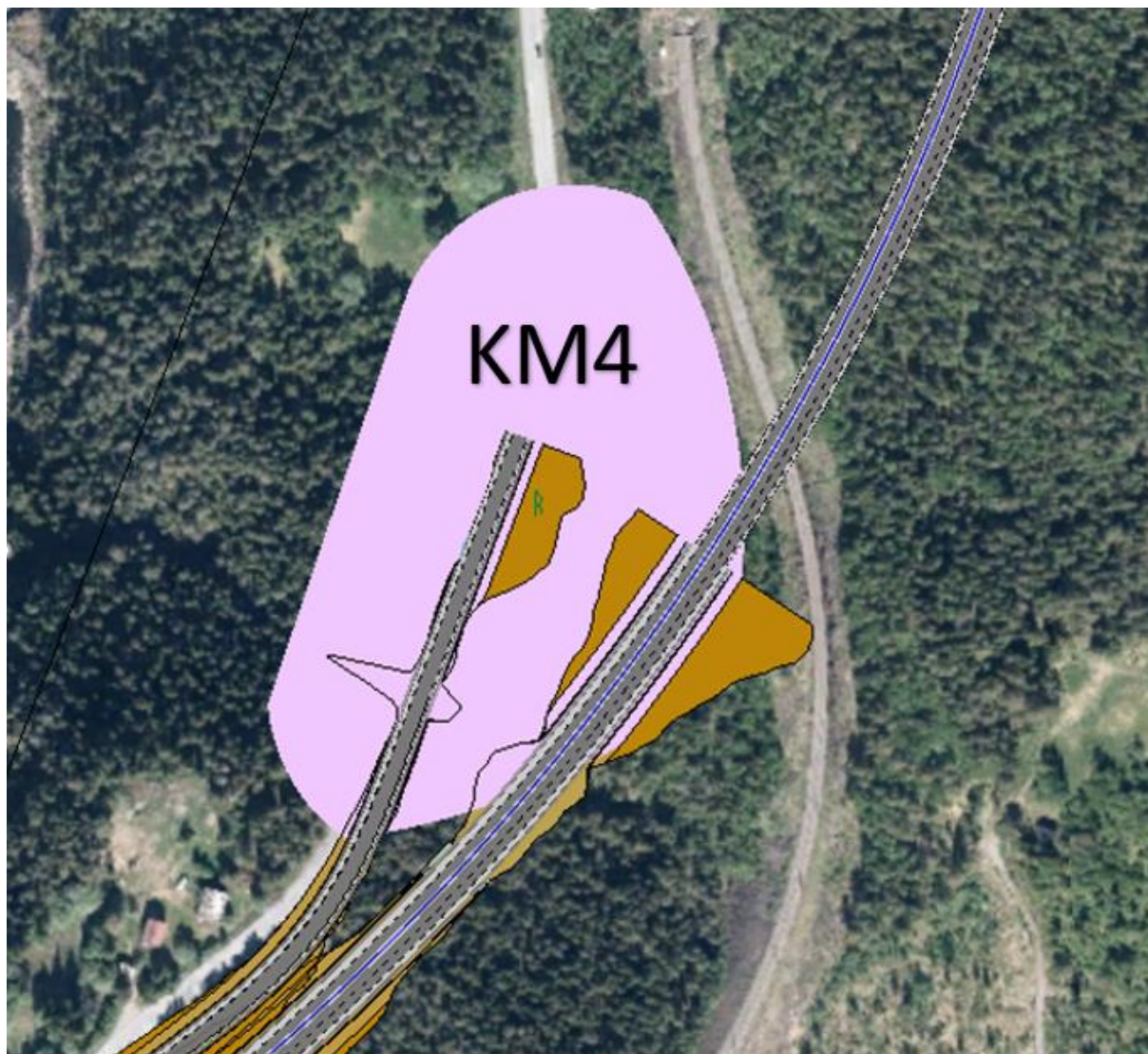
Kulturmiljø	Navn	Beskrivelse	Verdi
		Tjæremiler: ID 175893, 175829, 175890, 175933 Kullmile: ID 240440	
KM11	Steinbruddet Skamfersætra	Tjærebrennings- og kullfremstillingsanlegg med ikke- fredete kulturminnelokaliteter Kullmiler: ID240387, 175853 Tjæremiler: ID 175919, 175910, 175877, 175895	Middels
KM12	Ea/ Klevsætra	Stort industrielt tjærebrennings- og kullfremstillingsanlegg med ikke- fredete kulturminnelokaliteter Tjæremiler: ID 240382, 225501, 225572 Kullmiler: ID 240383, 240384, 240385, 240386, 240374, 240375, 240376, 230394, 240395, 240396, 240397, 240398, 240399, 240403, 217761	Stor
KM13	Skamfersætra 1	Tunmiljø med tre røde SEFRAK- registrerte bygninger og tilhørende innmark.	Stor
KM14	Skamfersætra 2	Kullfremstillingsanlegg med ikke- fredete kulturminnelokaliteter ID 240372, 240373	Noe
KM15	Stavå bru	Veianlegg, ikke fredet ID 217102	Middels

Vurdering av tiltakets påvirkning

Tiltaket vil ha relativt stor negativ påvirkning på kulturlandskapet ved at den planlagte veitraséen blir liggende i stor grad ovenfor dagens E6, i samme områdene der det er stor tetthet av registrerte kulturmiljø, tunmiljø og kull- og tjærebrenningsanlegg i tillegg til veifarene som binder de sammen. Det er ikke mange kulturmiljø som blir fysisk berørte. Det er heller ikke mange kulturmiljø som blir særlig utsatt for nærvirkning, men tiltaket «punkterer» kulturlandskapet, og bryter eksisterende veifar/ forbindelseslinjer og danne barrierer. Dette gjør at kulturlandskapet blir mindre lesbart.

Tiltaket vil fysisk berøre kulturmiljøene Jernå bru (KM4), Ea/ Klevsætra (KM12), Skamfersætra1 (KM13) og Skamfersætra 2 (KM14). Jernå bru (KM4) vil bli fjernet ved tiltaket. Veiminnet med brua vil bli revet, og restene av innmarka på ødegården vil forsvinne.

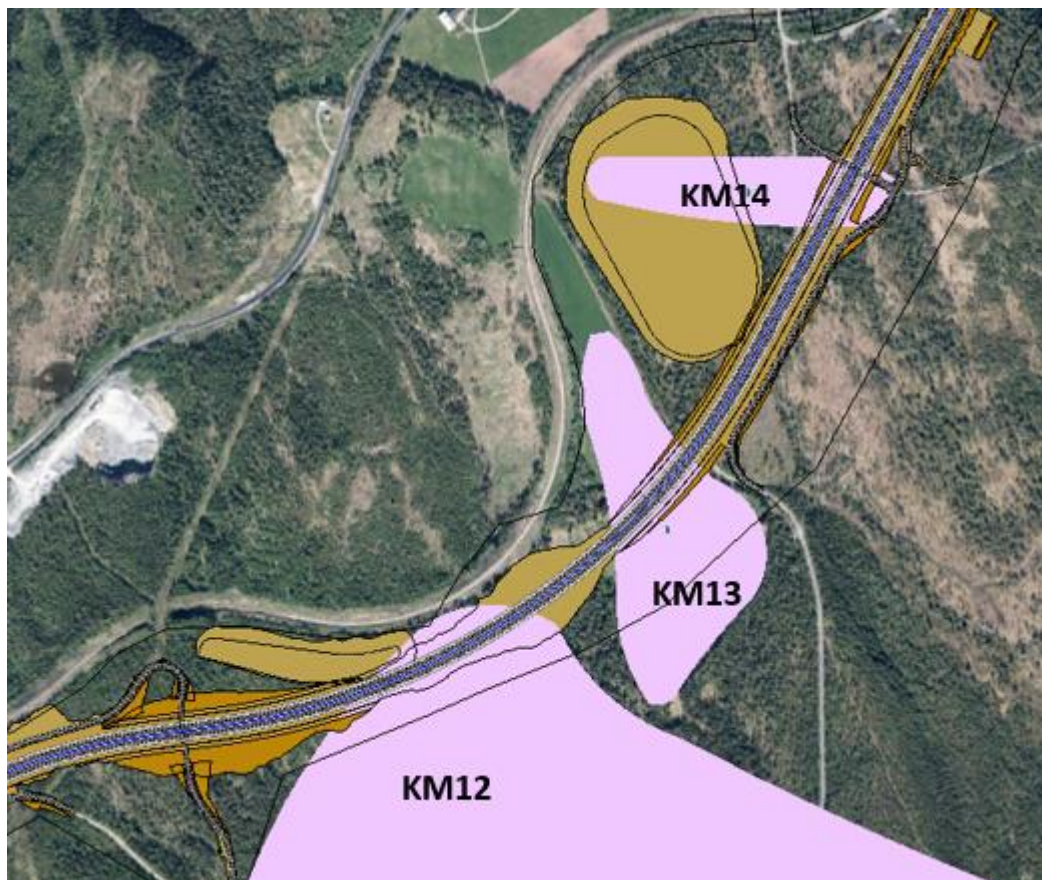

Figur 4-1 Oversikt over tiltakets påvirkning på det registrerte kulturmiljøet KM4 (rosa felt). Illustrasjon: Sweco Norge AS.

Kun mindre deler av kulturmiljøet ved KM12 vil bli fysisk berørt. Påvirkningen er vurdert til å være noe negativt. De gjenværende kulturminnelokalitetene vil ikke miste sin lesbarhet og kontekst nevneverdig. ID 240382 og 240383 vil bli fjernet. Disse er ikke fredet.

KM13 Skamfersætra 1. Her vil bebyggelsen komme innenfor det regulerte anleggsbeltet. Det ser ikke ut til at de trenger rives, men de vil være sårbare i anleggsfasen. TUNET vil bli avskåret fra laveliggende innmark av tiltaket. Miljøet vil bli sterkt forringet, og vil miste store deler av sin kontekst og lesbarhet.

KM14 vil bli fjernet av tiltaket. Dette omfatter kulturminnelokalitetene ID 240372 og 240373, begge ikke-fredete kullmiler.

Figur 4-2 Oversikt over tiltakets påvirkning på det registrerte kulturmiljøene KM12, KM13 og KM14 (rosa felt vist fra sør til nord). Kilde: Sweco Norge AS.

Påvirkningen for delområdet er vurdert til forringet.

Vurdering av konsekvens

Basert på delområdets verdi og påvirkning av tiltaket er det vurdert at tiltaket vil forårsake *betydelig miljøskade på delområdet (- -)*.

4.2 Delområde KUL02 Åslandskapet øst for Berkåk

Beskrivelse

Åslandskapet er preget av spredte gårdstun med tilhørende innmark på de tørrere områdene, og en rekke spor etter den intensive utnyttelsen av utmarksressursene i skog- og myrområdene rundt. Her er store forekomster av tjærebrenningsanlegg og noen spredte fangstanlegg.

Figur 4-3 Kulturlandskapet ved Røstin/ Nylykkja. Foto: Sweco Norge AS.

Figur 4-4 Parti av miljøet ved Unndal verk. Foto: Sweco Norge AS.

Verdivurdering

Kulturlandskapet er godt lesbart og har beholdt mye sin opprinnelige kontekst. Det er tydelig sammenheng mellom de registrerte kulturmiljøene, mellom tun og innmark og nær utmark. Det er stor tidsdybde i bruken av delområdet.

Kulturlandskapet er vurdert til stor verdi.

Delområdet har tre kulturmiljø med tunområder med stor kulturhistorisk verdi. Her er også et stort industrielt anlegg med en rekke kullfremstillings- og tjærebrenningsanlegg, samt Unndal verk (i bruk ca. 1650 til 1971) som har utnyttet vannkraft og naturressursene i området. Resterende kulturmiljø varierer mellom noe og middels verdi.

Det er vurdert at delområdet samlet har middels kulturhistorisk verdi.

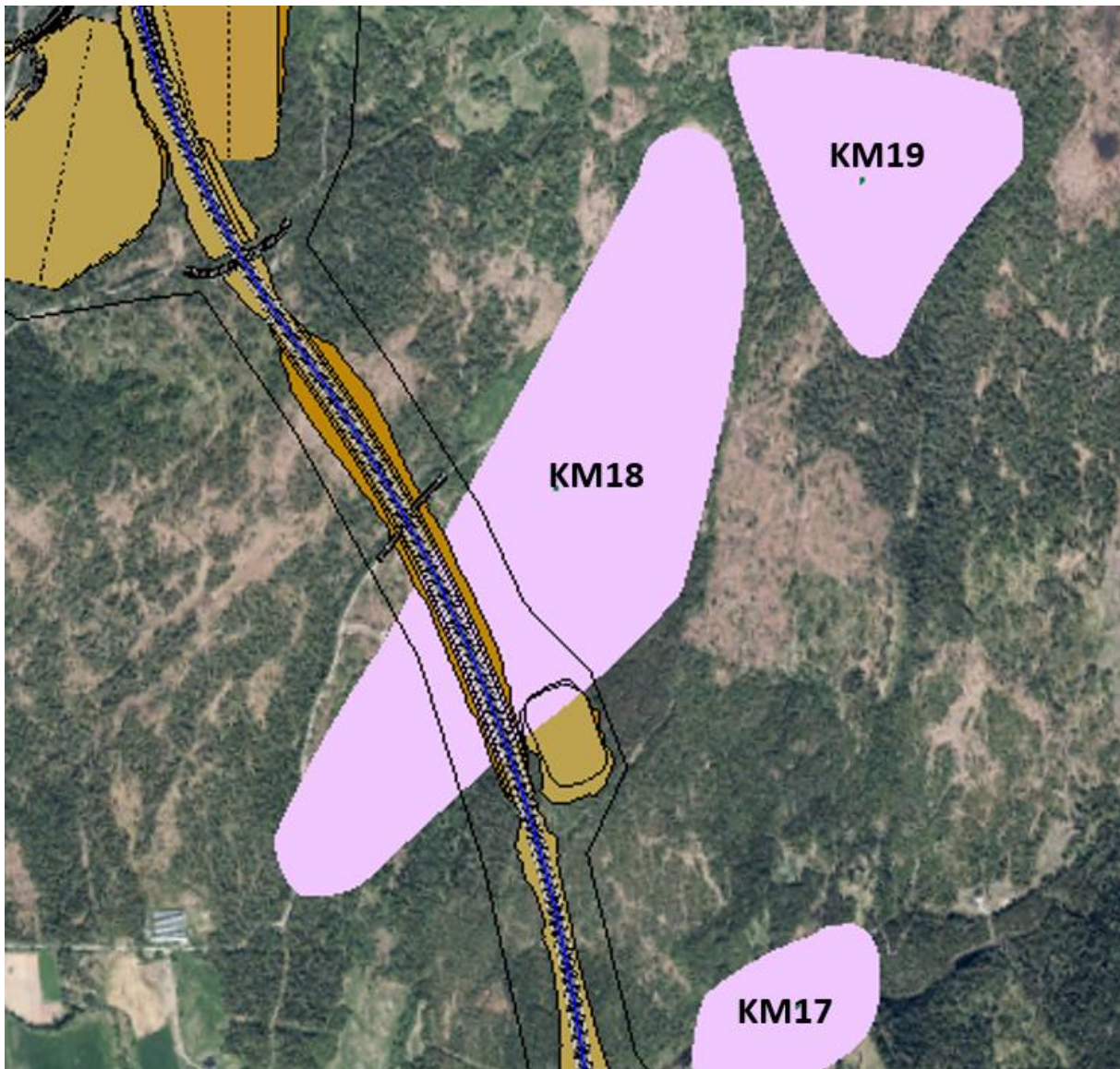
Tabell 4-2 Oversikt over registrerte kulturmiljø innenfor delområde KUL02.

Kulturmiljø	Navn	Beskrivelse	Verdi
KM16	Hauglökkja	Tunmiljø med fire røde SEFRAK-registrert bygninger ID 218086 veiminne, bru, ikke fredet	Stor
KM17	Unndal verk	Industriemiljø, ikke fredet Stort fabrikk-kompleks med en rekke industribygninger, samt noen boliger og service-bygg. I bruk mellom 1650 og 1971 som kobbergruve. En gul SEFRAK-registrert bygning.	Stor
KM18	Røstin/ Nylykkja	Tunmiljø med to tunområder med sammenhengende rik innmark. Her er to røde SEFRAK-registrerte bygninger, men disse er regnet som ruiner.	Stor
KM19	Åskjølen	Fangstlokalitet, tjærebrenningsanlegg ID 218059 fredet fangstgrop Ikke-fredete tjæremiler: ID 217807, 217800, 175777, 175793	Middels
KM20	Brattåsen	Tjærebrenningsanlegg, ikke fredet ID 175856, 175837, 175882, 175884, 175879, 175929, 175903	Middels
KM21	Tovlia	Tunmiljø med tre røde SEFRAK-registrerte bygninger. Et av de ser ut til å være revet.	Middels
KM22	Vassengsætra	Sæter, tjærebrenningsanlegg Ikke fredet ID 175806, 175926, 175817	Noe

Vurdering av tiltakets påvirkning

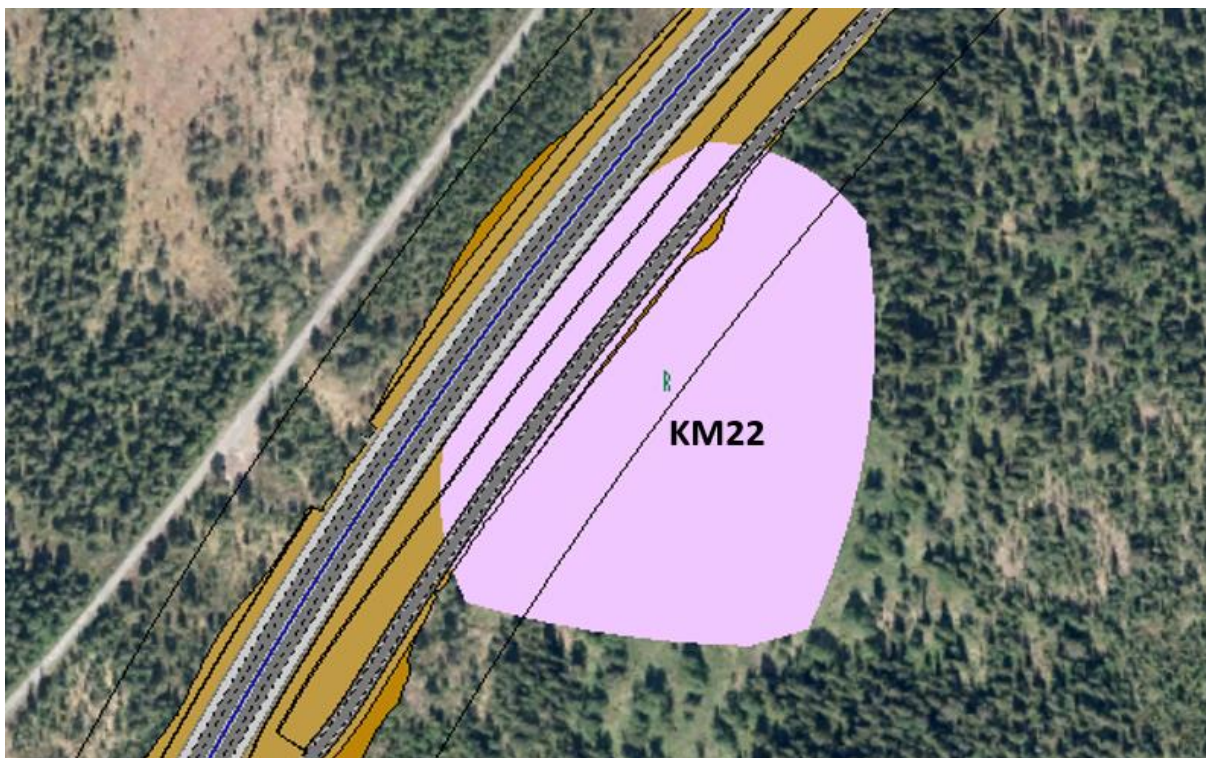
Tiltaket vil ha negativ påvirkning på kulturlandskapet ved at den planlagte veitraséen blir liggende i stor grad ovenfor dagens E6, i samme områdene der det er stor tetthet av registrerte kulturmiljø. Disse områdene har i liten grad blitt påvirket av moderne bebyggelse og infrastruktur.

Kulturmiljøet KM18 Nylykkja/ Røstin vil bli delt i to, og de SEFRAK-registrerte ruinene er i fare for å bli fjernet i anleggsfasen.

Figur 4-5 Oversikt over tiltakets påvirkning på kulturmiljøet ved Røstin/ Nylykkja (KM18, største rosa arealet).
Illustrasjon Sweco Norge AS.

KM22, Vassengsætra. Her vil setervollen bli berørt, samt at tre ikke-fredete kullmiler, ID 175806, 175926 og 175817, vil bli fjernet. Miljøet vil miste sin lesbarhet og kontekst, og opphøre som helhetlig kulturmiljø.

Figur 4-6 Tiltakets virkning på kulturmiljøet Vassengsætra, KM22. Illustrasjon: Sweco Norge AS.

Samlet er det vurdert at delområdet blir noe forringet av tiltaket.

Vurdering av konsekvens

Basert på delområdets verdi og påvirkning av tiltaket er det vurdert at tiltaket vil forårsake *betydelig miljøskade på delområdet (- -)*.

4.3 Delområde KUL03 Huset – Saghaugen

Beskrivelse

Landskapet her har form som en U-dal, der gårder med relativt stor innmark ligger i slake skråninger ned mot elva. Ved sideelvene er det registrert noen jernvinneanlegg. Her er også registrert noen setre i den nære utmarka samt et stort antall fangstanlegg med dyregraver på moreneflatene nede ved elva der elg har krysset over. Det er også registrert tjærebrenningsanlegg slik som ellers i planområdet og influensområdet.

Verdivurdering

Kulturlandskapet er godt lesbart og har beholdt mye av sin opprinnelige kontekst. Det er tydelig sammenheng mellom de registrerte kulturmiljøene, mellom tun og innmark og nær utmark. Det er stor tidsdybde i bruken av delområdet.

Kulturlandskapet er vurdert til stor verdi.

Delområdet har tre kulturmiljø med tunområder med stor kulturhistorisk verdi. Her er også et stort industrielt anlegg med en rekke kullfremstillings- og tjærebrenningsanlegg, samt Unndal verk (i bruk ca. 1668 til 1971) som har utnyttet vannkraft og naturressursene i området (kilde: Malmdatabasen). Resterende kulturmiljø varierer mellom noe og middels verdi.

Det er vurdert at delområdet samlet har stor kulturhistorisk verdi.

Tabell 4-3 Oversikt over registrerte kulturmiljø innenfor delområde KUL03.

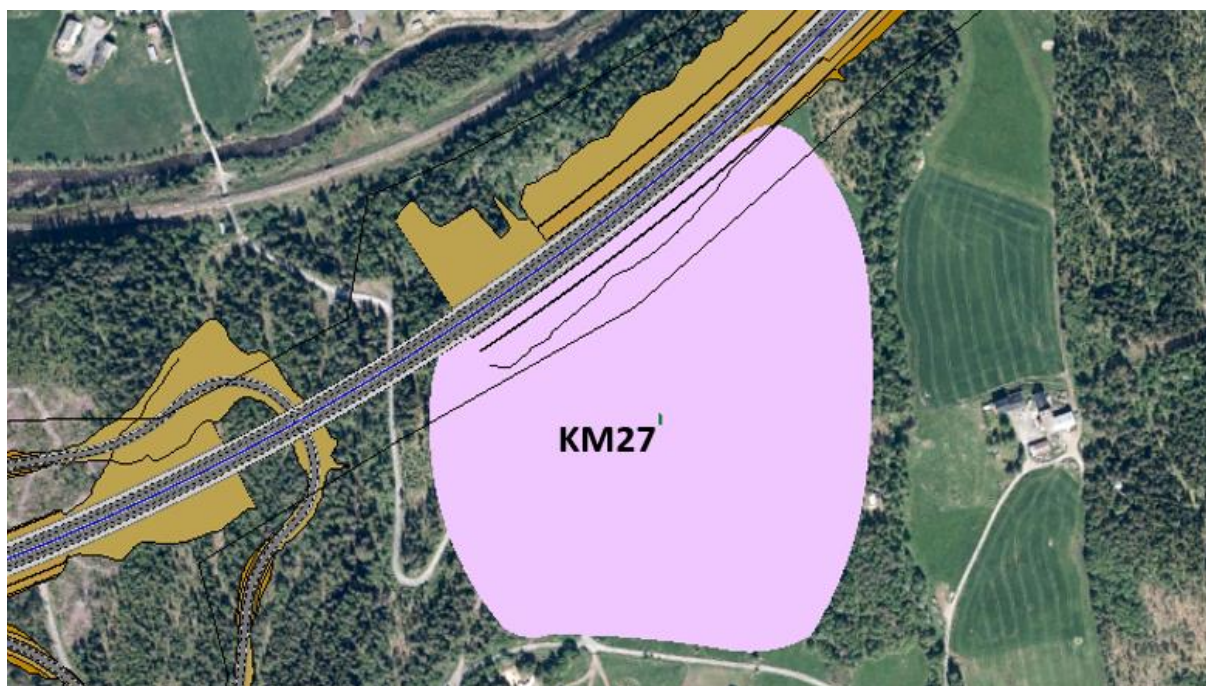
Kulturmiljø	Navn	Beskrivelse	Verdi
KM23	Huset 1	Tjærebrenningsanlegg, ikke fredet ID 175802, 175850	Noe
KM24	Huset/ Lia	Tunmiljø med tre ruiner/ tufter og bevart innmark	Noe
KM25	Huset 3	Jernvinneanlegg/ tjærebrenningsanlegg Fredete jernvinneanlegg: ID 215953, 211929 Tjæremiler, ikke fredet: ID 175828, 175866, 175917, 175885	Stor
KM26	Holtvegen	Veianlegg, Korporaldalen Bygget 1790-tallet som offentlig ridevei.	Stor
KM27	Bjørkås	Tunmiljø Tre røde SEFRAK-registrerte bygninger i tunet, samt godt bevart innmark	Stor
KM28	Kvernåa	Fangstanlegg, automatisk fredet ID 214101, 214102, 214103, 214701, 217876	Middels
KM29	Tretthaug	Tunmiljø Seks røde SEFRAK-registrerte bygninger og tilhørende innmark	Særlig stor
KM30	Merket	Tunmiljø To tun med sammenhengende innmark og tre røde og to gule SEFRAK-registrerte bygninger.	Stor
KM31	Dragsetmoen	Sæter En rød og to gule SEFRAK-registrerte bygninger og bevart sætervoll	Middels
KM32	Lian	Tunmiljø To tun med sammenhengende innmark Seks røde SEFRAK-registrerte bygninger	Særlig stor
KM33	Nyheim 1	Fangstanlegg, automatisk fredet ID 240164 til -73	Stor
KM34	Nyheim 2	Fangstanlegg, automatisk fredet ID 213961 til -65, 213966, 213967	Stor
KM35	Presthusvollen	Tunmiljø To røde SEFRAK-registrerte bygninger, en rekke ruiner og bevart innmark	Middels
KM36	Nyheim 3	Tunmiljø Tre gule SEFRAK-registrerte bygninger og tilhørende innmark	Middels
KM37	Løklid	Fangstanlegg/ tunmiljø Eldre bebyggelse, men er ikke SEFRAK-registrerte. ID 213965, 213968, 240174	Stor
KM38	Ershussætra	Sætergrend To røde og ett gult SEFRAK-registrert bygning, samt stor setervoll	Stor
KM39	Dørhammerberga	Fangstanlegg, automatisk fredet	Middels

Kulturmiljø	Navn	Beskrivelse	Verdi
		240175 til -77 Fangstgravene dekker dalbunnen der elgtrekket går.	
KM40	Flakman	Sæter Tre gule SEFRAK-registrerte bygninger og tilhørende stølsvoll	Noe
KM41	Saghaugen	Tunmiljø Tre gule SEFRAK-registrerte bygninger i tillegg til en del moderne bebyggelse og dagens E6.	Noe

Vurdering av tiltakets påvirkning

Den foreslåtte traséen er lagt lavere i terrenget mot eksisterende infrastruktur og tettere bebygde områder enn de forrige delstrekningene. På grunn av dagens jernbane og E6 vil kulturlandskapet og de registrerte kulturmiljøene i dette delområdet ha en noe høyere tåleevne for nye tiltak enn for delstrekning KUL01 og KUL02.

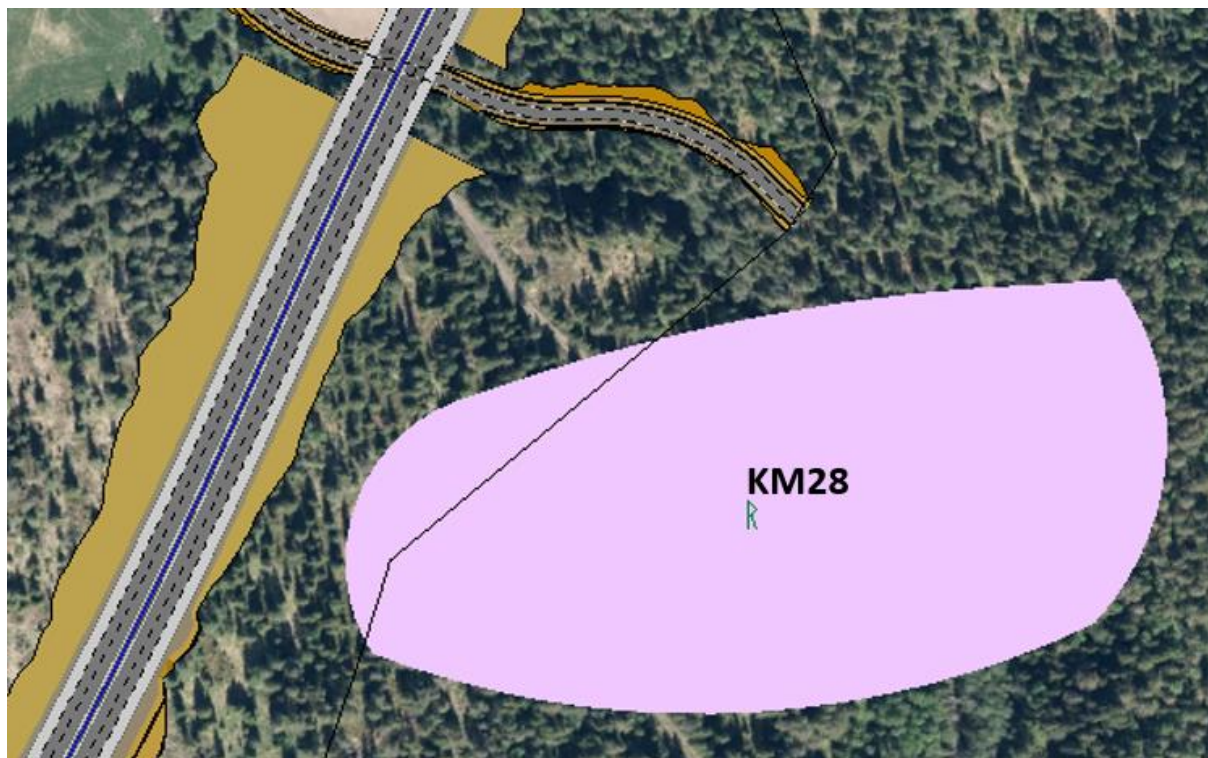
Ved Bjørkås (KM27) vil miljøet bli fysisk berørt av tiltaket i nordre del av innmarka. Miljøet vil bli noe skadet og lesbarheten og konteksten vil bli noe forringet. Påvirkningen er vurdert til noe forringet.

Figur 4-7 Oversikt over tiltaket slik det er tiltenkt ved KM27. Illustrasjon: Sweco Norge AS.

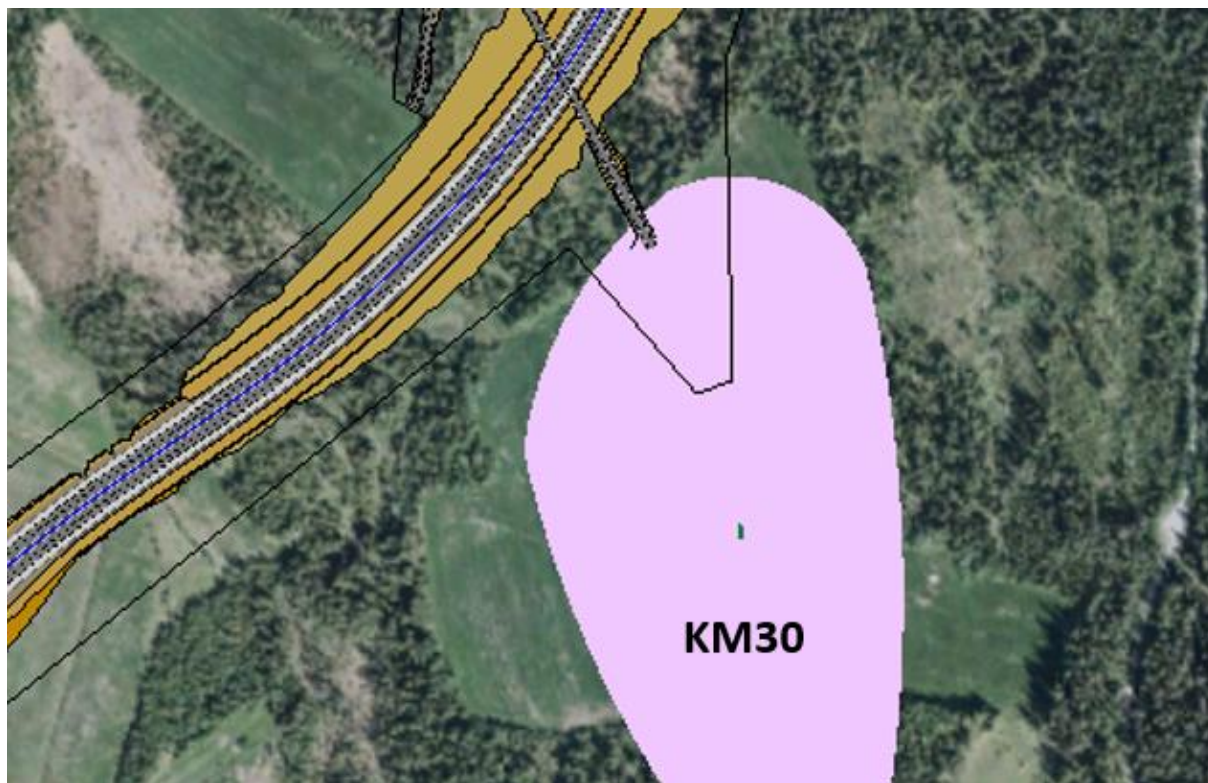
Ved Kvernåa (KM28) vil miljøet blir liggende innenfor anleggsbeltet, og er sårbart for skade i anleggsfasen.

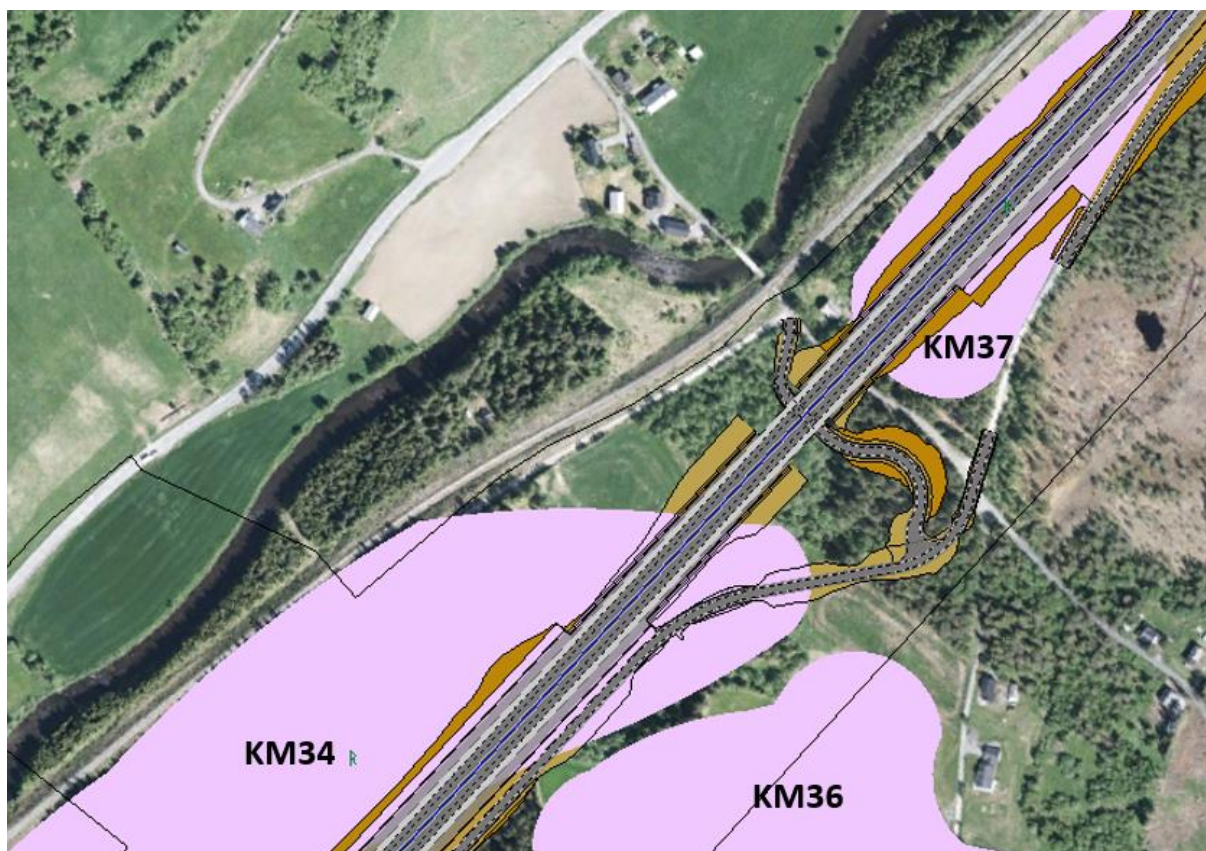
Figur 4-8 Oversikt over tiltaket ved Kvernåa (KM28). Illustrasjon: Sweco Norge AS.

Ved Merket (KM30) vil miljøet vil bli liggende innenfor anleggsbeltet, og er dermed sårbart for skade i anleggsfasen.

Figur 4-9 Anleggsbeltet merket med svart strek gjennom det registrerte kulturmiljøet (KM30). Illustrasjon: Sweco Norge AS.

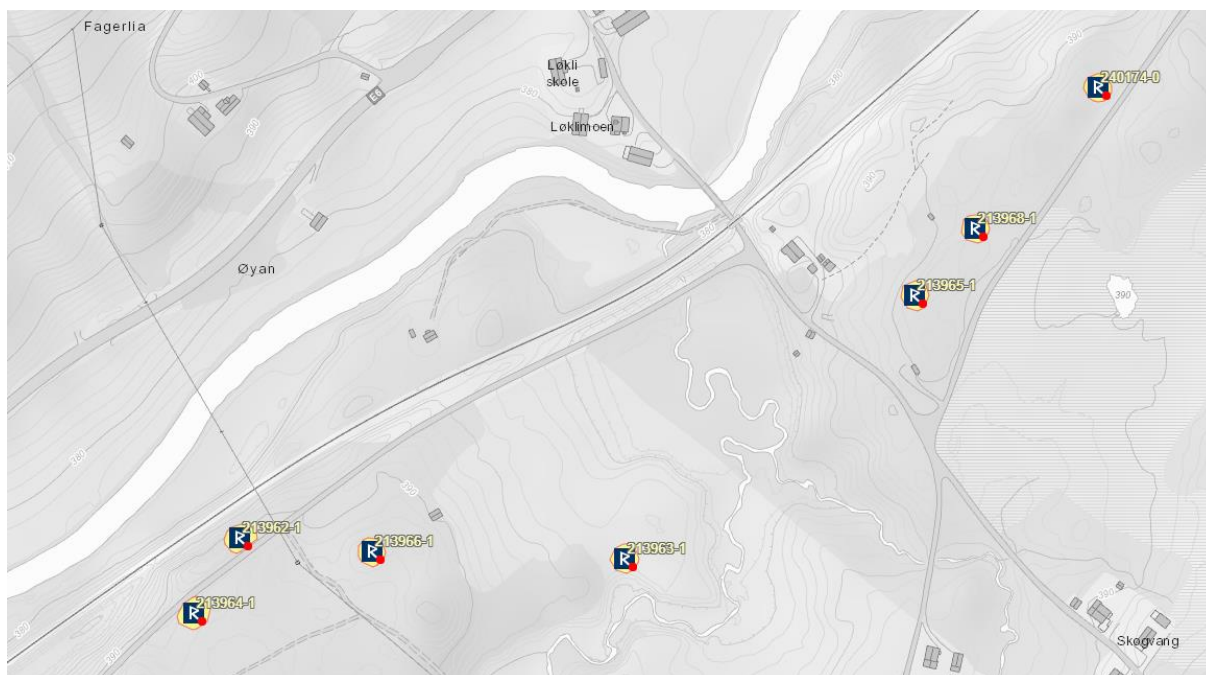
Også kulturmiljøene Nyheim 2 og Løklid (KM34 og KM37) vil bli fysisk skadet av tiltaket.

Figur 4-10 Oversikt over tiltaket ved kulturmiljøene Nyheim 2 (KM34) og 3 (KM36), samt Løklid (KM37).
Illustrasjon: Sweco Norge AS.

Miljøet Nyheim 2 (KM34) har en rekke automatisk fredete fangstgraver som er automatisk fredet i Askeladden-databasen. I følge rapporten fra de arkeologiske registreringene utført av Trøndelag fylkeskommune er det bare ID 213961 og 213966 som ikke er utgravd/dispensert.

ID 213966 blir bevart, og er regulert med båndlegging bevaring kulturminne (H730) som følger fredet areal i Askeladden. Det er også regulert en større hensynssone bevaring kulturmiljø (H570) med et 10 meter ekstra «sikringszone» for å ivareta kulturminnet i forbindelse med tiltak i anleggs- og driftsfase. De som er nevnt i tabellen over er likevel med, da de ikke har endret formell juridisk status fra *automatisk fredet* til *fjernet* i Askeladden-databasen til Riksantikvaren.

Figur 4-11 Kartutsnitt fra Askeladden-databasen 05.03.19. Riksantikvaren.

Miljøet KM37 har, som KM34, registrerte automatisk fredete fangstgroper i Askeladden-databasen per, 05.03.19. I følge rapporten fra de arkeologiske registreringene utført av Trøndelag fylkeskommune er det bare ID 240174 som ikke er utgravd/dispensert. Kulturminnet er ikke kontrollert av fylkeskommunen, og er ikke verifisert som et fredet kulturminne. Om den viser seg å være et automatisk fredet kulturminne vil lokaliteten bli nødvendig å fjerne/dispensere. Lokaliteten er regulert i planen med bestemmelsesområde 12, med krav om nærmere utredning.

Samlet er det vurdert at delområdet vil bli forringet av tiltaket.

Vurdering av konsekvens

Basert på delområdets verdi og påvirkning av tiltaket er det vurdert at tiltaket vil forårsake *betydelig miljøskade på delområdet (- -)*.

5 Samlet konsekvens

Tabell 5-1 oppsummerer verdi, påvirkning og konsekvens for de enkelte delområdene. Ny E6, som foreslått i planforslaget, vurderes i sum å medføre *middels negativ konsekvens* for fagtema kulturarv i utredningsområdet.

Tabell 5-1 Samletabell over vurderte delområders verdi, tiltakets påvirkning og konsekvens.

Nr	Delområde	Verdi	Påvirkning	Konsekvens
KUL01	Ulsberg - Skauma	Middels	Forringet	- -

KUL02	Åslandskapet øst for Berkåk	Middels	Noe forringet	- -
KUL03	Huset - Garli	Stor	Forringet	- - -
Samlet vurdering av konsekvens for tema kulturarv				Middels negativ konsekvens

Tiltaket vil få størst negative konsekvenser for kulturlandskapsnivået, der tiltaket vil bryte dagens veinett og forringe lesbarheten mellom de registrerte kulturmiljøene og deres kontekst. Tiltaket vil være mest sårbart for delområdene KUL01 og KUL02, da den planlagte veitraseen her vil bli liggende i et terreng som ikke har særlig grad av moderne bebyggelse og infrastruktur. KUL03 er mer robust, men her vil det skje noe mer fysisk skade på registrerte kulturmiljø enn de øvrige delområdene.

5.1 Avbøtende tiltak

5.1.1 Anleggsperioden

I og med at anleggsbeltet er bredere enn selve tiltaket, kan registrerte kulturmiljø være særlig sårbare i anleggsfasen. Tiltak for å minimere risiko for skade følges opp i videre planfaser.

5.1.2 Permanent situasjon

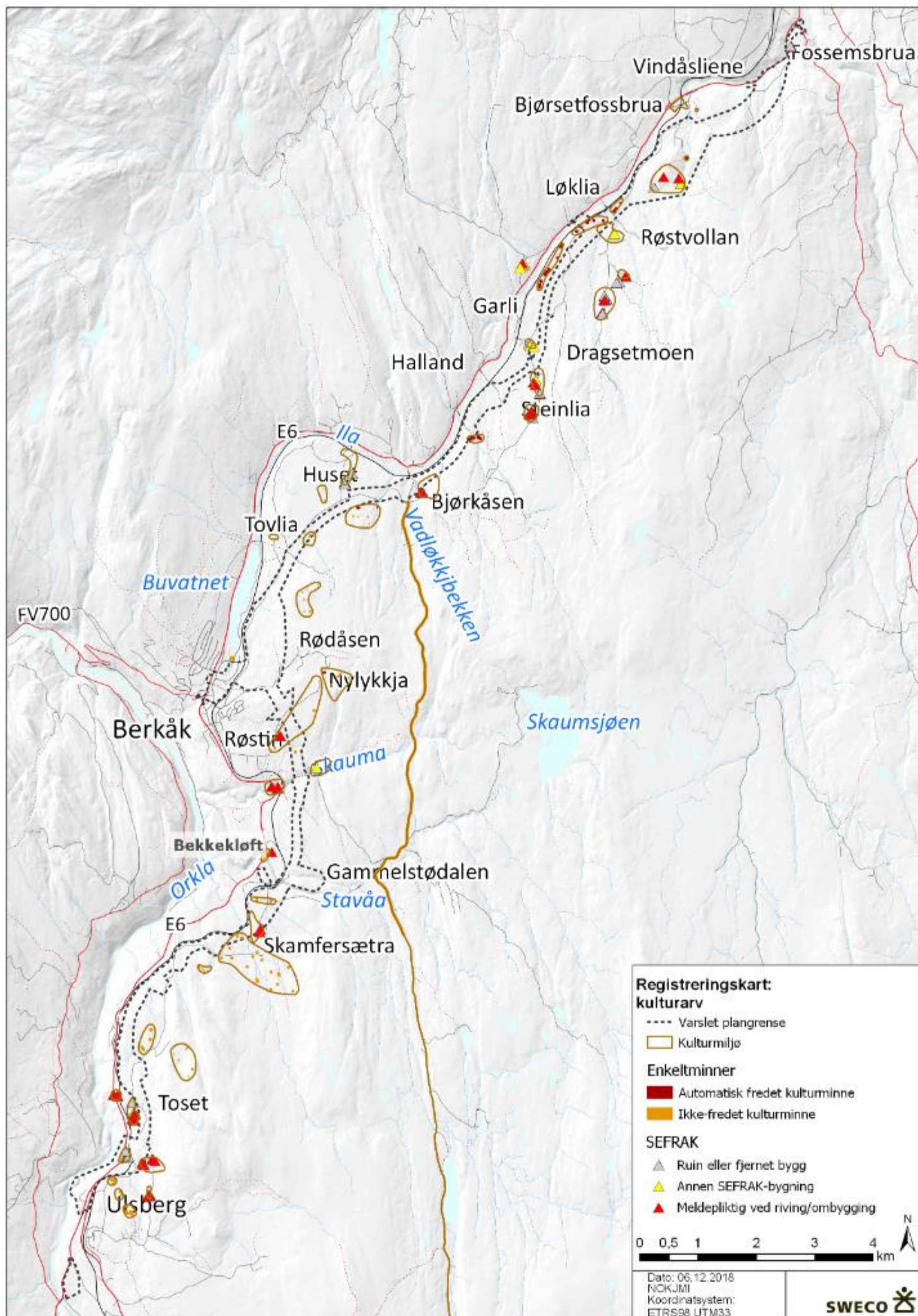
Kulturminnelokaliteten som blir liggende tett opp til vei er regulert til *hensynssone bevaring kulturmiljø* (H570). For å sikre at lokaliteten ikke blir ulovlig skjemet, skadet eller fjernet ved normalt driftsvedlikehold som grøfting og fjerning av skog/kratt bør det lages en skjøtselsplan med bindende fordeling av ansvar og metode for hvordan skjøtsel skal gjennomføres.

6 Referanser

- Statens vegvesen, Vegdirektoratet, Konsekvensanalyser, håndbok V712, februar 2018.
- Kommunedelplan for Ulsberg – Løklia, planbeskrivelse med konsekvensutredning 3.12.2012.
- Detaljregulering for E6 Ulsberg – Vindåsliene, vedtatt 2016.
- Vedtatt planprogram og foreløpige utkast til plankart og teknisk detaljplan for detaljregulering av E6 Ulsberg – Vindåsliene pr. november 2018 og merknader til varsel om oppstart og planprogram.
- **Databaser og kart**
  - [Riksantikvarens Askeladden-database](#)

7 Vedleg

7.1 Registreringskart

7.2 Verdikart

